

Κρίνοντας την Γερμανία

Η γενίκευση είναι το πρώτο βήμα προς τον ρατσισμό. Στον καιρό της Κρίσης, όλες οι φράσεις που ξεκινούν με ένα «Οι Γερμανοί πιστεύουν ότι...» ή «Οι Έλληνες συνηθίζουν να...» είναι η αρχή ενός απότομου κατήφορου που οδηγεί, τελικά, στην μισαλλοδοξία αλλά και σε κακής ποιότητας αναλύσεις. Το γεγονός ότι σε κάθε κοινωνία εξελίσσονται κοινωνικές συμβάσεις και εθιμικές συμπεριφορές που μπορεί να θεωρήσει κανείς δείγμα του «εθνικού χαρακτήρα», δεν αναιρεί το γεγονός ότι οι λαοί μας χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη «ποικιλία» στο εσωτερικό τους σε σχέση με τις μεταξύ τους διαφορές. Το ότι έστω και λίγοι γερμανοί πολέμισαν τον ναζισμό και άφησαν την τελευταία τους πνοή στο Άουσβιτς καθιστά ανυπόστατη την θεωρία ότι υπάρχει κάτι ενδογενές στην γερμανική “φύση” που την κάνει επιρρεπή στον ναζισμό. Αντίστοιχα, η αναμφισβήτητη διαφθορά και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα δεν νομιμοποιεί κανέναν να αναφέρεται, γενικά, στους διεφθαρμένους, φοροφυγάδες Έλληνες.

Δεν περιμένω να συμφωνήσετε μαζί μου ότι η γενίκευση αποτελεί προπομπό του ρατσισμού. Αυτό που θέλω να σας μεταφέρω είναι τις τρεις αρχές που κρίνω ότι πρέπει να διέπουν κάποιον ή κάποια που θέλει να ασκήσει κριτική στην Γερμανία (ή και σε άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) όταν πιστεύει ότι οι γενικεύσεις αποτελούν την απαρχή μιας τεράστιας παρεξήγησης από την οποία μόνο οι μισάνθρωποι μπορεί να ωφεληθούν. Ακολουθούν αυτές οι τρεις αρχές που θέλω να προτείνω:

Αρχή Πρώτη: ΑΝΑΛΥΣΗ - Απορρίπτοντας την ιδέα μιας μονολιθικής Γερμανίας

Ένα παράδειγμα: Συχνά λέμε, τουλάχιστον κάποιοι εξ ημών, ότι η Γερμανία ωφελήθηκε τα μέγιστα από την δημιουργία του ευρώ. Όμως, με το που καταθέτουμε αυτήν την άποψη, είναι σημαντικό και απαραίτητο να την αποδομήσουμε (χωρίς να την αναιρέσουμε) προσθέτοντας ότι εκατομμύρια εργαζόμενοι στην Γερμανία όχι μόνο δεν ωφελήθηκαν από την δημιουργία της ευρωζώνης αλλά και είδαν το βιωτικό τους επίπεδο να καταρρέει, τις συνθήκες εργασίας τους να υποβιβάζονται, και τα δημοκρατικά τους δικαιώματα να ψαλιδίζονται. Μόνο μέσα από αυτό το πρίσμα, που καταδεικνύει τις μεγάλες αντιθέσεις στο εσωτερικό της Γερμανίας, μπορούμε να κατανοήσουμε την δυσaréσκεια πολλών Γερμανών εργαζόμενων με την Ευρωπαϊκή Περιφέρεια. Στην φάση της «ανάλυσης» της «Γερμανικής Στάσης» απέναντι στην Κρίση, δεν επιτρέπεται να μην λάβουμε υπ’ όψη μας την βίαια σύγκρουση μεταξύ των συμφερόντων του γερμανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και της γερμανικής βιομηχανίας, ή των μικρομεσαίων εξαγωγικών γερμανικών επιχειρήσεων (οι οποίες δεν διαθέτουν παραγωγικές μονάδες πέραν της Ευρωζώνης) και των γερμανικών μεγαθηρίων που έχουν ήδη μεταφέρει μονάδες παραγωγής σε χώρες όπου δεν θα ισχύσει το νέο μάρκο στην περίπτωση της διάλυσης της Ευρωζώνης.

Αρχή Δεύτερη – Σύνθεση: Ερμηνεύοντας την «Γερμανική Στάση» στην βάση ενός εξελιγμένου λειτουργικού επιχειρήματος

Τα λειτουργικά επιχειρήματα τείνουν να εξηγούν μια «οντότητα» αναφερόμενα στην λειτουργία της. Π.χ. οι βιολόγοι εξηγούν την ύπαρξη του στομάχου στην βάση επιχειρημάτων για την πεπτική λειτουργία του. Πριν την ανακάλυψη του DNA, οι βιολόγοι υπέθεταν ότι η εξέλιξη του στομάχου οφείλεται στην μεγαλύτερη σχετική εξελικτική αξία (δηλαδή, δυνατότητα αναπαραγωγής) που προσδίδει σε κάποιο είδος η εξέλιξη πεπτικού συστήματος μετά στομάχου. Κι όταν ανακαλύφθηκε το DNA, τότε το εν λόγω λειτουργικό επιχείρημα μετετράπη σε πρωθυμένο λειτουργικό επιχείρημα.

Το πρόβλημα βέβαια με τα λειτουργικά επιχειρήματα είναι ότι δίνουν το δικαίωμα σε θεωρητικούς-τσαρλατάνους να «ντύνουν» τις ανοησίες τους με λογιών-λογιών σοβαροφανή λειτουργικά επιχειρήματα. Π.χ. η ανόητη θεωρία πως η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη εξηγείται από την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της Διεθνούς Μασωνίας. Ή της εξ ίσους γελοίας «θεωρίας» ότι η δημιουργία του EFSF (Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας) εξηγείται από την αρωγή που προσφέρει στην Γερμανία να ποδηγετήσει την Ευρώπη. Αν το σκεφτείτε, δεν έχει υπάρξει θεωρία συνομωσίας που να *μην* βασίζεται σε κάποιο λειτουργικό επιχείρημα. Η λύση βέβαια δεν είναι η απόρριψη των λειτουργικών επιχειρημάτων αλλά η επίμονη αναζήτηση εξελιγμένων και ραφιναρισμένων λειτουργικών επιχειρημάτων.

ΕΞΕΛΙΓΜΕΝΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΣΜΟΣ

Οι λειτουργικές εξηγήσεις φαντάζουν κάπως αντι-επιστημονικές καθώς εξηγούν μια «οντότητα» στην βάση όχι της διαδικασίας γένεσής της αλλά στην βάση της λειτουργίας της. Για να είναι επιστημονική, και όχι συνομωσιακή, μια τέτοια εξήγηση, είναι απαραίτητο να περιέχει πέντε βήματα:

1. Να πείθουμε ότι το X προκαλεί το Y
2. Να δείξουμε ότι το Y πρέπει να οφείλει κάποιον δρώντα, τον Z
3. Να πείσουμε ότι ο Z δεν προσπάθησε να προκαλέσει το Y είτε άμεσα είτε έμμεσα
4. Να εξηγήσουμε τον τρόπο με τον οποίο η σχέση αίτιου-αιτιατού μεταξύ των X και Y ήταν και αυτή πέραν των προθέσεων του Z
5. Να καταδείξουμε πως το Y «συντηρεί» το X μέσω του δρώντα Z

Παράδειγμα 1: Y= ο μακρύς λαιμός της καμηλοπάρδαλης, X= το DNA της καμηλοπάρδαλης, Z= το είδος της καμηλοπάρδαλης.

Παράδειγμα 2: Y= η ιεραρχία στις προ-νεωτερικές κοινωνίες, X= άνισες ανταλλαγές δώρων και παροχών, Z= οι ηγεμόνες.

Ας δούμε πως ένα τέτοιου είδους εξελιγμένο λειτουργικό επιχείρημα μπορεί να αποτελέσει την βάση για μια δίκαιη και επιστημονικά άρτια κριτική της

«Γερμανικής Στάσης» απέναντι στην Κρίση, χωρίς όμως γενικεύσεις και θεωρίες συνομωσίας.

Πριν καιρό είχα ισχυριστεί ότι η τοξική δόμηση του EFSF δεν μπορεί να κατανοηθεί εάν δεν συλλάβουμε πρώτα το μέγεθος των ζημιών, και του κινδύνου πτώχευσης, των γερμανικών τραπεζών. Το μόνο που χρειαζόμαστε είναι η εξής κατανομή ρόλων στο «σχέδιο» των παραπάνω πέντε σημείων:

X= οι αποφάσεις των ευρωπαϊών ηγετών, Y= η τοξική δομή του EFSF και Z= οι γερμανοί τραπεζίτες.

Μπορεί να μην είμαι σίγουρος ότι η ανάλυσή μου περί EFSF, γερμανών τραπεζιτών και ευρωπαϊών πολιτικών, στην βάση των 5 σημείων πιο πάνω, είναι η σωστή. Αυτό που γνωρίζω είναι ότι αυτού του είδους η «αρχιτεκτονική» κριτικής ανάλυσης είναι καθόλα συμβατή με την απέχθειά μου για γενικεύσεις και θεωρίες συνομωσίας.

Αρχή Τρίτη – Συνεχής αυτο-αμφισβήτηση της κριτικής μας στάσης απέναντι στις πολιτικές μιας χώρας όπως η Γερμανία

Κάθε καλόπιστη κριτική «άλλων», και ιδίως μιας χώρας (ή τουλάχιστον της κυβέρνησής της), πρέπει να βασίζεται στην συνεχή αυτο-αμφισβήτηση. Διαφορετικά είναι ιδιαίτερα επιρρεπής στην γενίκευση και στον νρατισμό. Π.χ. το επιχείρημα που κι εγώ έχω χρησιμοποιήσει στο παρελθόν ότι, από το 1994 έως το 2007 η Γερμανία υπέσκαπτε την συνοχή της Ευρωζώνης κρατώντας τον πληθωρισμό (τιμών και μισθών) συστηματικά κάτω από το συμφωνηθέν επίπεδο του 2% και βελτιώνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα των γερμανικών προϊόντων εις βάρος των υπόλοιπων χωρών (ιδίως της Γαλλίας) που δεν προσπαθούσαν (στην περίοδο των παχιών αγελάδων) να κερδίσουν εις βάρος των εταίρων τους. Μια επανεξέταση του επιχειρήματος αυτού δείχνει ότι κάπου πάσχει: αγνοεί ότι η γερμανική οικονομία παράγει αγαθά που η Περιφέρεια απλώς δεν παράγει. Άρα, η όλη συζήτηση περί ανταγωνιστικότητας είναι εκτός τόπου και χρόνου. Το μόνο που συνέβη πριν το ξέσπασμα της Κρίσης είναι ότι η γερμανική βιομηχανία βελτίωσε την κερδοφορία της ενός οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας την είδαν να μειώνεται. Κι όταν χτύπησε η Κρίση, η γερμανική βιομηχανία είχε αποθέματα ενώ η της Περιφέρειας ήταν προ του χείλους του γκρεμού.

Συμπέρασμα

Η γερμανική κυβέρνηση εδώ και δύο χρόνια λαμβάνει αποφάσεις που έχουν φέρει την Ευρωζώνη ένα χιλιοστό από το βάραθρο. Το ερώτημα που θέτω σήμερα είναι απλό: *Υπάρχει περιθώριο να ασκήσει κάποιος κριτική στην Γερμανία χωρίς να πέσει στην παγίδα της γενίκευσης; Χωρίς να χρησιμοποιεί προτάσεις που ξεκινούν με ένα «Οι Γερμανοί πιστεύουν το τάδε και πράττουν το δείνα...»; Άνευ θεωριών που να εμπεριέχουν κάποια σενάρια συνομωσίας;* Νομίζω ότι η απάντηση είναι καταφατική, εφόσον τηρούνται οι τρεις αρχές που

παρέθεσα. Η αρχή της μη γενίκευσης, των εξελιγμένων λειτουργικών εξηγήσεων και, τέλος, της αυτο-κριτικής του κρίνοντα την Γερμανία.